

בס"ד

Miketz: Pharaoh's dreams were so simple – any farmer (or child) can figure them out!?

By: Rabbi Levi Y. Garelik

- 1. Why couldn't Pharaoh figure out that "fat good-looking cows" are a symbol of abundance and "emaciated cows" are a symbol of hunger? And that "fat" wheat refers to good crops?**
- 2. Why did the Egyptians interpreters interpret theories which are total non-sense?**
- 3. Why did Yoseph also "add" his "suggestion" to Pharaoh to collect the food? That is not part of the dream!**
- 4. How does the artscroll chumash explain it?**
- 5. Why is Yosef's life "surrounded" with dreams?**
- 6. A wonderful explanation of the Alter Rebbe.**
- 7. What is the connection to Chanuka?**

Based on Likutei Sichos vol. 15 pages 339=347 and others

המקורות:

1. א ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על-היאר. ב והנה מן-היאר עלת שבע פרות יפות מראה ובריא את בשרו ותרעינה באחו. ג והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על-שפת היאר. ד ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות הבשר את שבע הפרות יפות המראה והבריא את וייקץ פרעה. ה וישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות. ו והנה שבע שבלים דקות ושדופות קדים צמחות אחריהן. ז ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום. ח ויהי בבקר ותפעם רוחו agitated וישלח ויקרא את-כל-חרטמי מצרים ואת-כל-חכמיה ויספר פרעה להם את-חלמו ואין-פותר אותם לפרעה. ט וידבר שר המשקים את-פרעה לאמר את-חטאי אני מזכיר היום.....

אחרי שקראו ליוסף:

2. טו ויאמר פרעה אל-יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו. טז ויען יוסף את-פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את-שלום פרעה. יז וידבר פרעה אל-יוסף בחלמי הנני עמד על-שפת היאר. יח והנה מן-היאר עלת שבע פרות..... כד ותבלען השבלים הדקות את שבע השבלים הטבות ואמר אל-החרטמים ואין מגיד לי.

מענת יוסף:

3. כה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הַגִּיד לְפַרְעֹה. כו. שִׁבְעַת פְּרֹת הַטֹּבֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַטֹּבֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא. כז. וְשִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעַת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבְעַת שָׁנִי רָעָב. כח. הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָאֱלֹקִים עָשָׂה הָרָאָה אֶת-פַּרְעֹה. כט. הֵנָּה שִׁבְעַת שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעַת גְּדוֹל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם. ל. וְקָמוּ שִׁבְעַת שָׁנִי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְכָלֹה הָרָעָב אֶת-הָאֶרֶץ. לא. וְלֹא-יָדַע הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם הָרָעָב הַהוּא אַחֲרֵי-כֵן כִּי-כָבֵד הוּא מֵאֹד. לב. וְעַל הַשָּׁנֹת הַחֲלוֹם אֶל-פַּרְעֹה פָּעַמִּים כִּי-נֶכֶן הַדָּבָר מֵעַם הָאֱלֹקִים וּמִמֶּהָר הָאֱלֹקִים לַעֲשֹׂתוֹ. לג. וְעַתָּה יֵרָא פַרְעֹה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם. לד. יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וַיִּפְקֹד פְּקִידִים עַל-הָאֶרֶץ וַחֲמִשׁ אֶת-אֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנֵי הַשִּׁבְעַת. לה. וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֹכֵל הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ-בָּר תַּחַת יָד-פַּרְעֹה אֹכֵל בְּעֵרִים וְשִׁמְרוּ. לו. וְהָיָה הָאֹכֵל לְפִקְדוֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא-תִכָּרֵת הָאֶרֶץ בְּרָעָב. לז. וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָל-עַבְדָּיו. לח. וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוֹ.

ולכאורה נשאלת שאלה עצומה, וכמו שהקשו כמה מהפרשים, למה הוצרכו ל"חכמת" יוסף, הרי זה דבר הפשוט!

4. רש"י בפסוק הראשון דפרשתנו: על היאור... לפי שכל הארץ עשויה יאורים יאורים בידי אדם, ונילוס עולה בתוכם ומשקה אותם, לפי שאין גשמים יורדים במצרים תדיר כשאר ארצות.

5. בחיי מא, ח: ויש לתמוה איך אפשר שלא יוכלו חכמיו הגדולים וחרטומיו להודיע לו פתרון החלום, והדברים מוכיחים שהם מורים שבע שני שבע ושבע שני רעב, שהרי הפרות היו סימן לחרישה כענין שכתוב (משלי י"ד) ורב תבואות בכח שור, והשבליים ג"כ סימן הקצירה? אבל הכל היה סבה מבעל הסבות יתעלה שסכל עצתם והשיב אחור חכמתם כענין שכתוב (ישעיה מ"ד) ומנע מהם הפתרון לבעבור סבב את פני הדבר ולתת גדולה ליוסף.

6. אברבנאל פרשתנו השאלה הד': בפתרונים שפתר יוסף בפרט שעליהם נסמך לחכם ונבון - וכי רוח אלקים קדישין ביה? והיא כי הנה יראה שקל שבקלי' וריק שבריקים היה פותר אותם חלומות כמו שפתר אותם יוסף? וביאור זה כי הנה שר המשקים ושר האופים... שהוצרך לומר הלא לאלקים פתרונים. ואמנם חלום פרעה מבואר מענינו שלא היה צריך אל פתרון! לפי שבידוע שהפרו' היפות הבריאות מורה על שיש עשב הרבה בארץ ויאכלו ויתעדנו בו והוא השבע, וכן הרעות מורות להיפך על הרעב. וכן השבליים הטובות מורות על רבוי המים בארץ ועדן הפרות ודשנותם והוא השבע, והרעות מורות בהפך על הרעב. ומפני שלתבואה יצטרך החריש והקציר היה הכל חלום א' מהפרות לחרישה ומהשבליים לקצירה. ומפני שהיה מספר הפרות והשבלי' שבעה שבעה, מורה בהכרח שיהיו שני שבע שבעה ושני הרעב שבעה גם כן, ומה החכמה ורוח הקודש שנמצא בפתרון זה? והנה כל עובד אדמה יפתור אותו כן. ומי לא ידע בכל אלה שהפרות הטובות והשבליים הטובות מורים על השבע והרעות מורים על הרעב? ואיך נואלו שרי צוען חכמי ויועצי פרעה מהבין הדבר הפשוט? ומה ראה פרעה מפני

הפתרון המבואר הזה בעצמו לעשות ליוסף יקר וגדולה ולקראו נבון וחכם, וכי רוח אלקין קדישין ביה?

עוד שאלה: למה יוסף מתערב בעניני המלוכה:

7. **פסוק לג דלעיל במס' 3:** ועתה ירא פרעה וכו'
8. **אלשיך מקץ מא, לג:** היועץ למלך נתנהו? רק ישמע חלום לפתור אותו! ומי הכניסו לומר ירא פרעה וכו'.

* יש מפרשים (האברבנאל וכו') שזהו חלק מהטעם למה ה' מראה לו את זה, שהקב"ה מורה לפרעה שאין זה ע"מ לצערו וכו'.

אבל א"א לומר כן, כי אז ה' יוסף צריך לתת **הקדמה** שזהו הטעם.

* יש מפרשים (הבחיי דלעיל מס' 5 והרד"ק דלקמן ועוד) שה' עשה נס:

9. **רד"ק בתחילת פרשתנו:** והחלום מבואר הפתרון לכל מבין! אלא שאבדה חכמת חכמיו כדי שיפתרוהו ויעלה לגדולה על ידי הפתרון, ועל כיוצא בזה נאמר (ישעיה מד, כה) משיב חכמים אחר וכו'.

אבל זה היפך פשוטו של מקרא, ורש"י אינו מביא חידוש ונס כזה!

השאלה העיקרית: למה רש"י אינו מסביר את כל הענין?

* * *

ויובן בהקדים עוד דיוק:

10. **מקץ מא, ח:** ויהי בבקר ותפעם רוחו agitated וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת חכמיו, ויספר פרעה להם את חלומי ואין פותר אותם לפרעה. **רש"י:** ואין פותר אותם לפרעה – פותרים היו אותם אבל לא לפרעה, שלא הי' קולן נכנס באזניו, ולא הי' לו קורת רוח בפתרונם, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר.

ולכאוף, זה לגמרי לא מובן. ובפרט אם נסתכל במקור:

11. **בראשית רבה פרשה פ"ט, ו:** וישלח ויקרא וגו' – ר' יהושע דסיכנין בשם רבי לוי פותרין היו אותו אלא שלא הי' קולן נכנס באזניו, שבע פרות הטובות שבע בנות אתה מוליד, שבע פרות הרעות שבע בנות אתה קובר, **וכן אמרו** שבע שבלים הטובות שבע מלכיות אתה מכבש שבע שבלים הרעות שבע אפרכיות מורדות בך.

נשאלות כמה שאלות:

א. רש"י מסביר רק הפרות – שזה קאי על השבע בנות, אבל זה רק על החלום הראשון! (פרות – מלשון פרי' ורבי').

ב. למה רש"י משמיט השני.

ג. מזה יוצא חידוש נפלא: לשיטת רש"י גם החרטומים ידעו שזה חלום אחד!

והנה, האברבנא-ל כותב שהחרטומים ידעו חכמת הפתרון שהכל הוא **ברמזים**. משא"כ יוסף ידע שזהו כפשוטו.

אבל לפירש"י, פתרון החלום הוא כפשוטו, כמו שאנו רואים בכמה מקומות:

12. **ויצא כח, יב:** ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. **רש"י:** .. מלאכים שילווחו בארץ אין יוצאים חוץ לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו.

13. **ויצא לא, י:** וארא בחלום והנה העתודים העולם על הצאן עקודים נקודים וברודים.

14. **וישב לז, ה:** והנה אנחנו מאלמים אלומים binding sheaves בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם ניצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחוינה לאלומתי.

* * *

והביאור:

הקושי פה הוא כמה מילים. ראה לעיל במספר 1, ותעמודנה **אצל** הפרות. איך ייתכן שיה' מצב של **ארבע עשרה שנה של שבע ורעב ביחד?**

זוהי ה' הקושי, ולכן אמרו החרטומים שבע בנות, כי זה מובן גם בפשוטו של מקרא, ורש"י כבר פירש:

15. **לך לך יב טו:** ויראו אותה [שרה] שרי פרעה, ויהללו אותה אל פרעה ותוקח האשה בית פרעה.... וינגע ה'...

16. **שם יט:** למה אמרת אחותי היא ואקח אותה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך. **רש"י:** לא כאבימלך שאמר לו הנה ארצי לפניך אלא אמר לו לך ואל תעמוד, שהמצריים שטופי זמה הם...

משא"כ הדוגמא של מלחמות – היא לגמרי היפך פשוטו של מקרא, והיפך ההגיון, והראי':

17. **לך לך יד, ט:** את כדרלעומר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שנער ואריוך מלך אלסר – ארבעה מלכים את החמשה. **רש"י:** ואף על פי כן נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואף על פי כן לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם.

ועפ"ז גם מובן למה יוסף הוסיף "ועתה ירא פרעה" כי זה חלק מהפתרון.

* * *

קצת יותר בעומק: מה טאקע בסיפור פה? למה יוסף "מסובב בחלומות"? הרבי מסביר בדרך הקבלה:

18. **וישב לז, יד:** ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר וישלחו מעמק valley חברון ויבא שכמה. **רש"י:** מעמק חברון: והלא חברון בהר? ...אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים כי גר יהי זרעך.

19. **אלשיך מקץ מא, לג:** כי בחלום פרעה הלז ובהיות יוסף הוא השליט על הארץ כו' תלוי' גאולת ישראל מגלות מצרים שהי' אז מתחיל, ובזה נשכיל ונראה מה ענין מאמר יוסף אל אחיו לאמר לאביו וכלכלתי אותך שם וכו'.

20. **אור התורה מקץ שמ, א:** [מביא את האלשיך, ושל"ה וכו'] ונקדים מ"ש בזהר (וישב קפד, א) כי כאשר גזרה חכמתו ית' (עמ"ש ע"פ וישלחהו מעמק חברון) להגלות את ישראל מצרימה (עמ"ש ע"פ הזהר ס"פ ויגש דר"א ע"ב....) כביכול גלתה שכינה עמהם ... ולא עוד כי אם שקדמה להם מאז ירד יוסף שמה, כי לא הי' מוכן להיות מרכבה אל השכינה כמוהו...

כל הענין של גלות הוא כמו "חלום":

21. **תהילים קכו, א:** שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.

22. **תורה אור וישב כג:** שיר המעלות בשוב ה' וכו' היינו כחולמים. הנה החלום הוא מחבר שני הפכים בנושא א' ומרכיב שני ענינים הפכיים כאלו היו לאחדים. והיינו מפני כי בשינה נסתלק מוח השכל המבחין distinguishes, analyzes ולא נשאר רק כח המדמה imagination. וכח המדמה יכול להרכיב ב' ענינים הפכיים כמו ספינה רצה באויר כו' כמ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים רק שבהקיץ שמתעורר כח השכל הוא השולט על כח המדמה ואינו מניחו להרכיב לפי שרואה בעין שכלו שהם דברים נפרדים ואינן מתאחדים כלל. וכך הענין בגלות, ניצוץ אלקות בנפש האדם שהוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין, יכול הוא להרכיב ב' דברים הפכיים - להיות כל היום טרוד במו"מ איש לבצעו מקצתו זה פונה לזיתו כו', הגם שבתפלה מעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושיה כו' לדבקה בו ית' מחמת התבוננותו ביחוד יחודי, אעפ"כ, אחר התפלה חולפת ועוברת האהבה ואינו שם ללבו כי הוא הפוך ההתבוננות שבתפלה ומדמה בלב להרכיב blend ולחבר שני ענינים הפכיים יחד כאלו היה לאחדים ובאמת הם נפרדים ורחוקים זמ"ז.